

บทคัดย่อ

โครงการ “กระบวนการพัฒนาคุณภาพข้าวอินทรีย์ด้วยนวัตกรรมเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” ซึ่งทำการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และนำมาวิเคราะห์ให้เกิดการเรียนรู้ในระยะที่ 2 โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการออกแบบกระบวนการ ซึ่งเป้าหมายสำคัญของโครงการนี้คือ กระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพข้าวของกลุ่ม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานติดปัญหาบางประการ ทีมวิจัยจึงขอสรุปผลการดำเนินงานไว้เพียงแค่การศึกษาในระยะที่ 1 โดยตอบตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาบริบทและความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่สัมพันธ์กับการทำนา

จากการศึกษาถึงข้อมูลบริบทและความเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กันการทำนา พบว่า ความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรมประเพณี ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีของชาวนา โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีขอบเขตพื้นที่อยู่ใกล้ในบริเวณเมือง ทำให้เข้าถึงความก้าวหน้าด้านวัตถุและเทคโนโลยีได้ง่ายกว่าพื้นที่ห่างเมือง สิ่งสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนเห็นว่า เป็นแรงผลักดันสำคัญ ที่ทำให้การเกษตรในเขตเมืองแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ทั้งด้านคุณภาพและพื้นที่ ในเขตเมืองเป็นพื้นที่อยู่ใกล้ความเจริญ การขยายตัวของสิ่งก่อสร้าง รุกล้ำพื้นที่การเกษตร การศึกษาที่ลูกหลานมักให้ความสำคัญกับการเรียนในเมือง หลักสูตรไม่สอดคล้องกับวิถีการเกษตร ทำให้อาชีพเกษตรลดความสำคัญลง คนรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย รับจ้าง และงานบริการมากขึ้น แม้จะยังบอกว่าตนเองทำเกษตรอยู่ แต่ก็ไม่ใช่อาชีพหลัก นั่นเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่มีความใส่ใจ ไม่ได้ตระหนักถึงผลผลิตที่จะได้ ได้เท่าไรก็เอา เพราะมีรายได้ทางอื่นดีกว่า ความเสี่ยงอาจจะมีน้อยกว่า

2. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตข้าวของกลุ่มศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ทีมวิจัยได้ศึกษากระบวนการผลิตข้าวของชาวนาอินทรีย์ใน 2 รูปแบบ คือ แบบทำนาอินทรีย์ กับแบบทำนาทั่วไป (เคมี) ซึ่งการศึกษาพบว่า ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก มีเพียงความพิถีพิถัน ความเอาใจใส่เท่านั้นที่ต่างกัน รวมทั้งการดูแลรักษาข้าวในนาตั้งแต่การหว่าน ดำ ไปจนถึงการเก็บเกี่ยวและการจัดการข้าวก่อนนำไปขาย (รายละเอียดมีในตารางบทที่ 4)

เมื่อได้ข้อมูลกระบวนการทำนามีผู้ให้ข้อมูลทั้งชาวนาอินทรีย์และชาวนาทั่วไป ได้แลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยในระหว่างเก็บข้อมูล นำไปสู่การเก็บข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพข้าวอินทรีย์ของกลุ่มโดยได้สืบค้นข้อมูลคุณภาพข้าวจากการขายในปี 2557 มาเปรียบเทียบ ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลบอกว่า ผลจากการขายข้าวเมื่อปีที่แล้วเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตระหนักถึงการดูแลและควบคุมคุณภาพข้าวให้ได้ตามเกณฑ์

คณะทำงาน